

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО КИТАЙСКИ ЕЗИК ЗА X КЛАС ПЪРВИ ЧУЖД ЕЗИК ПРОФИЛИРАНА ПОДГОТОВКА

Настоящата учебна програма по китайски език като първи чужд език за X клас е съобразена с рамковите изисквания на МОН за разработване на учебна програма. Тя включва разделите:

- I. Общо представяне
- II. Цели на обучението
- III. Очаквани резултати от обучението
- IV. Учебно съдържание
- V. Специфични методи и форми за оценяване на постиженията на учениците
- VI. Методически указания по прилагането на учебната програма, предназначени за учителите

I. ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ

Учебната програма по китайски език като първи чужд език за профилирана подготовка за X клас е съобразена с хорариум от 216 учебни часа – 144 учебни часа от задължителна подготовка и 72 учебни часа от задължителноизбираемата подготовка, заложи в училищния учебен план. За постъпване в този етап от обучението е необходима минимална езикова компетентност, съотнесена към трето равнище според международния тест за професионално владение на китайски език HSK (Hanyu Shuiping Kaoshi).

II. ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО

В X клас учениците следва да затвърдят и надградят изученото в етапа на интензивно обучение в VIII и IX клас. Ако в първите две години от обучението основно се набляга върху овладяването на основната граматика и лексика, то X-XII клас предполага развиване на комуникативните умения, задълбочаване на знанията в китаистичните науки, като морфосинтаксис, фразеология, литература, философия, история и др.

В часовете по разговорен език, четене с разбиране и слушане с разбиране ориентирът следва да бъде HSK, в който основно се застъпват теми от ежедневието (придвижване, настаняване, изхранване, битови отношения и проблеми, работа, учене, почивка, интереси, спортуване, туризъм и др.), специфичен китайски хумор, фразеологизми от типа на чън-ю и гуанйун-ю, пословици и поговорки. От този етап нататък започва и по-интензивното изучаване на текстове, свързани с историята и културата на Китай, прочути личности, традиционни занаяти, известни забележителности. Целта е да се премине през базовите елементи, които се включват основните познания за страната, известни на всеки китаец. Това води до успешно общуване и реализация на попрището на китаистиката и китайския език.

В същото време, X клас е преход към развиване на нови комуникативни умения, свободно боравене с езика, което предполага въвеждането на нови компоненти в езиковото обучение, като съчинение (до 400 йероглифа) и китайска литература, която следва да се преподава обособено в рамките на ЧЕО (общо 72 часа).

Програмата по литература проследява в текстове и критика дълбоката древност, митове на Китай, демитологизация и историзация, песенно-поетично творчество, древнокитайска философия, авторска поезия, жанр *фу* и историография до Бан Гу. Чрез тези часове учениците разширяват познанията си за страната, лексикалния си обем, а също придобиват базови познания по древнокитайски език, които подпомагат доброто овладяване на съвременния

китайски книжовен език (СККЕ), а също създават културна плоскост, върху която да се гради успешно общуване с носителите на езика.

III. Очаквани резултати		IV. Учебно съдържание:			
Я д р а	(Колонка 2) Очаквани резултати на равнище УП	(Колонка 3) Очаквани резултати по теми (комуникативни ситуации)	(Колонка 4) Основни нови понятия (граматично-функционални категории)	Колонка 5 Контекст и дейности	Колонка 6 Междупредметн и връзки
С л у ш а н е	<p>Учениците трябва да умеят:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да разбират диалог (14-18 реплики) по изучените теми, със скорост не по-ниска от 160 срички в минута • Да разбират текст от 300-500 йероглифа, съставен в рамките на изучения материал, при скорост не по-ниска от 120 срички в минута, съдържащ не повече от 2% непознати неключови думи (за значенията на които учениците могат да се досетят от контекста, или незнанието на които не пречи за разбирането на текста като цяло) • Да слушат целенасочено, като в зависимост от поставената задача: <ul style="list-style-type: none"> - Да улавят максимален брой детайли от прослушания материал - Да улавят главната идея и общото съдържание от 	<p>Слушане на диалози и текстове от ежедневието по теми като:</p> <p>Съобщения в градски транспорт, влак, самолет</p> <p>Указания за попълване на документи</p> <p>Предавания, свързани с прогноза на времето, изучаването на чужд език, географска справка за различни държави, представяне на дадена личност, кратки истории и приказки, свързани с митични и исторически китайски персонажи, животни и птици, растения, небесни тела.</p> <p>Слушане с разбиране на диалози, свързани с преглед при лекаря (симптоми, често срещани болести, лекарства), покупка в</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Учениците трябва да усвоят нови езикови знания и умения по следните аспекти: <p>А) Фонетика:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Специфична интонация при различни емоции – радост, гняв, объркване, досада, благодарност и др. <p>Б) Лексика:</p> <ul style="list-style-type: none"> • най-честотните значения и употреби на всичките думи от втора група (乙级词) (около 2000); въвеждане на четирийероглифните фразеологизми чън-ю (成语), трийероглифните гуанйун-ю (惯用语), често употребявани пословици и поговорки (谚语和俗语) <p>В) Йероглифика:</p> <ul style="list-style-type: none"> • да четат и пишат всички йероглифи от втора група (乙级字) (800-1200) <p>Г) Граматика:</p> <ul style="list-style-type: none"> • всичките граматични категории от второ равнище (乙级语法项目) (около 120 позиции): <p>Д) Конструкции:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 不是... .., 而是 не е..., но е 	<p>На учениците трябва да се предостави възможност:</p> <ul style="list-style-type: none"> • да учат в сътрудничеството помежду си, в приятна и предразполагаща творческите им възможности обстановка • да слушат и четат автентични материали на китайски език, да черпят информация • от 	<p>Междупредметните връзки се отнасят до:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Български език (граматични категории) <ul style="list-style-type: none"> • Фолклор • Митология • Кореспонденция и личен дневник • Чат 2. Математика, информатика и информационни технологии <ul style="list-style-type: none"> • Цифри и числа • Интернет • Измерване

	прослушания материал	магазин, поръчка и плащане на сметка в ресторант и др.	<ul style="list-style-type: none">• 要是... .., 就 ако..., то тогава• 只有... .., 才 стига да..., чак тогава	автентични източници (книги, нет, списания)	
--	----------------------	--	---	---	--

<p>- Да улавят избирателно само определени детайли</p> <p>- Да говорят с правилно произношение (срички, тонове, редувания), със скорост на изговора близка до нормалната за носителя на езика (тоест 180-220 йероглифа в минута)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да вземат спонтанно участие в учебния процес, като задават въпроси, изказват кратки мнения • Да преразказват на китайски гладко и сравнително подробно съдържанието на прослушан или прочетен текст с дължина от 300-500 йероглифа, със скорост близка до нормалната • Да провеждат спонтанно и без затруднение разговор по теми от ежедневието и бита, учението и в изучените комуникативни ситуации • Да съставят без подготовка изрази и недълги пасажии от монологична реч, в която се съдържат и отделни сравнително сложни граматични конструкции 		<ul style="list-style-type: none"> • 即使... ..., 也 дори и да..., пак 不管... ..., 都/也 Независимо че..., въпреки това • 不但不/没... ..., 反而 не стига че..., но • 不是... ..., 就是 не е..., но е • 要是... ... 就好了 стига да..., то това е достатъчно • 不/没(有)... ..., 就 • 无论... ..., 都/也 независимо от..., пак (ще) • 拿... ... 来说 например • 要么... ..., 要么 или... или... • 当... ... 的时候 когато/докато • 既然... ..., 就 след като..., то тогава • 尽管... ..., 还是 макар че/дори и да..., все пак/въпреки това • 一方面... ..., 一方面 от една страна..., от друга страна... <p>Е) Видове изречения и фрази</p> <ul style="list-style-type: none"> • 独立语 вметнати изречения • 连动兼语句 Последователно свързано изречение с поредица глаголни фрази • 反问句(2) Риторичен въпрос (2) • 独词句 Изречения, състоящи се от една дума • 复句小结 Обобщаване на видовете сложни изречения • „是”字句(3) Изречение с глагола „съм” 	<ul style="list-style-type: none"> • китайска телевизия, радио) • да се подготвят и явяват на изпити за придобиване на езикови сертификати (HSK) • да работят индивидуално, по двойки и в групи • да общуват с носители на езика • да изразяват и отстояват собствено мнение • да участват в празници, свързани с китайската култура • да се готвят 	<ul style="list-style-type: none"> • Услуги (пари, покупки) • Семейен бюджет • Обществени науки и гражданско образование • История и цивилизация • Философия • Културни паметници • Историческо наследство • Обичаи • Глобализация <p>3. Международно сътрудничество</p> <ul style="list-style-type: none"> • Национална идентичност • Свобода на личността <p>3. Младежка култура, интереси</p> <ul style="list-style-type: none"> • Социални отношения
---	--	---	--	--

<p>Г о в о р е н е</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Свободно да задават въпроси и да отговарят по теми, като: <ul style="list-style-type: none"> - ориентация в населено място; - време; - събитие (описание на събитието, време и място) - емоционално състояние - поръчка на храна в китайски ресторант - преглед при лекар, купуване на лекарства - пазаруване на стоки от първа необходимост - преминаване на паспортна проверка и попълване на митническа декларация - настаняване в хотел/общезитие - наемане на квартира - поддръжка на квартира, ремонт - купуване на билет за градски и междуградски транспорт, влак, самолет, кораб - обмен на валута в банка • Да преразказват прослушан или прочетен текст с дължина 300-500 йероглифа. • Да превръщат пряка в непряка реч. • Да разказват от различни лица. • Да декламират изразително поетични произведения. 	<p>При компонента говорене очакваните резултати включват:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Гладък изказ - владее на прости и сложни изречения, с определение до две-три думи - владее на следсказуемо обстоятелствено пояснение и правилна негова употреба в потока на речта - правилен словоред при основните и специфичните видове изречения: SVO; S + време + VO; S + място + VO; Време + S + място + VO; изречения с изнесено допълнение („把” 字句), страдателен залог („被” 动句), сравняване на характеристики и глаголни действия; сложни изречения (съюзи, конструкции). - Умение за преразказ на прослушан текст; - умение за съставяне на диалог по изучените теми; - съставяне на разказ, описание и др. 	<p>(3)</p> <ul style="list-style-type: none"> • 兼语句(3-5) Последователно свързано изречение с обща тема <p>Ж) Части на изречението</p> <p>Тема Рема Определение Определяемо Предсказуемо обстоятелствено пояснение Следсказуемо обстоятелствено пояснение (преговор на всички видове)</p> <p>З) Наречия, служебни думи, фрази</p> <p>总(是) винаги 终于 в крайна сметка 必须 налага се 究竟 все пак, най-накрая, в крайна сметка 几乎 почти, приблизително 关于 относно 尤其 особено 仍然 както и преди 还是 все пак; или 那么 тогава似的 сякаш, като че (ли) 从来 (没) никога (не) 却 обаче 并 и, при това 以来 откакто 关系到 отнася се до, касае 等等 и т. н.</p>	<p>за годишното състезание по китайски език „Китайски езиков мост” за ученици</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Етика и право • Морал и морален избор • Сърдечни отношения • Приятелство, отношения, нравственост • Държава и държавно устройство • Права, законност, справедливост • География и икономика • Околна среда и опазването ѝ
--	---	--	---	---	--

Ч е т е н е	<ul style="list-style-type: none"> • Да четат наум адаптирани текстове от 500-600 йероглифа, без дадени нови думи и конструкции, по изучените теми, със скорост около 100 йероглифа в минута, като разбират над 90% от съдържанието • Да четат наум сравнително прости адаптирани и оригинални текстове, съдържащи не повече от 2% непознати неключови думи, със скорост не по-ниска от 100 йероглифа в минута, като разбират над 80% от съдържанието • Да се ориентират в съдържанието на недълги (до 400 йероглифа) оригинални художествени и научно-популярни текстове • Да разбират общото съдържание на различни по жанр оригинални недълги делови текстове, като бележки, обяви, кореспонденция, рекламни плакати, биографии • Да се справят сравнително успешно с трудностите при четене на адаптирани текстове, съдържащи над 3% непознати неключови думи 	<p>При компонента четене очакваните резултати включват:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Умение за гладко четене наум и на глас на текстове, съставени с думи от първа и втора група (乙级词) (около 2000) - Умение за синтезиране на основна информация - Умение за разбиране в дълбочина на непознати адаптирани текстове върху изучени теми, с дължина 600-800 йероглифа - Умение за запълване на пропуснати места в текста, отговор на въпрос, преразказ - Разпознаване на жанровете, структурата и стилистиката на произведения от дълбока древност до демитологизация и историзация на митовете (Бан Гу), което включва песенно-поетичното творчество, авторска поезия, философски трактати и др. 	<p>一下子 изведнъж, наведнъж, накуп 一切 всичко, изцяло 根据 според 本来 по принцип, поначало 就是 именно е 靠 разчитам, опирам се 基本上 в основите си 也许 може би</p> <p>7</p>		<p>5. Изкуства</p> <ul style="list-style-type: none"> • личност и избор • младежка култура • аудиомедии • компютърни технологии • межкултурно възпитание <p>6. Физическо възпитание</p> <ul style="list-style-type: none"> • развлечение • пътуване спорт и спортуване начин на живот
----------------------------	--	--	--	--	--

<p>П и с а н е</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Да пишат йероглифи калиграфски правилно, с познаване на структурните елементи на сложните йероглифи Да записват под диктовка с йероглифи изречения, а също и сравнително дълги текстове (над 400 йероглифа), съставени върху познат материал, със скорост не по-ниска от 15 йероглифа в минута, като допускат грешки в не повече от 10% от йероглифите Да съставят план към сравнително дълъг прослушан текст (над 250 йероглифа), като си водят записки едновременно с йероглифи, <i>пин-ин</i> и на български език, след което да възстановят и запишат с йероглифи съдържанието • Да напишат преразказ на прослушан текст по изучени теми с обем над 300 йероглифа в рамките на два учебни часа • Да пишат съчинение с дължина до 300 йероглифа по изучени теми 	<p>При компонента писане очакваните резултати включват:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Безпогрешно разпознаване на структурните елементи на йероглифа, автоматично разпознаване на смислоносещия ключ; - писане на диктовки върху изучените теми; разпознаване и правилна употреба на йероглифи с повече от едно четене - Сравнително свободно писмено изразяване, писане на записки, личен дневник, даване на проста оценка на събития, квалифициране на поведение и отношения - Умение за съставяне на конспект и план към прослушан текст; 			
--	--	--	--	--	--

Програмата по литература за X клас включва следните теми и текстове:

- 1) Увод в китайското литературознание.
- 2) Характеристика на древния период – периодизация, устна традиция, роля на коментара, проблем за авторството, надписите Дзягу-уън.
- 3) Митология – източници, периоди в развитието, видове митове, демитологизация и историзация. Четене на автентични текстове от „Небесата питам” («*天问*»), „Каталог на планините и моретата” («*山海经*») и др.
- 4) Песенно-поетично творчество - «Шъдзин». Характеристика на сборника – състав, тематика, хронология. Систематизация на песните – видове, според фолклорна класификация. Форма и художествени похвати. Ритмична структура.
- 5) Древнокитайска философия – основни направления, автентичност, авторство, датировка. Стоте философски школи – легизъм, конфуцианство, даоизъм, моизъм, школата ин-ян (натурализъм), школа на дипломатията, школа на имената, школа на селското стопанство, „Еклектична” школа, „малките учения”.

Четене на оригинални текстове:

-) Конфуцианство. Конфуцианско Петокнижие – книгите, върху които „стъпват” конфуцианците. Включват „Книга на промените” («*易经*»), „Книга на песните” («*诗经*»), „Книга на документите” («*书经*»), „Книга на ритуалите” («*礼经*»), „Пролети-есени на царство Лу” («*春秋*»). Конфуцианско Четирикнижие – основните конфуциански трактати; включват – „Великото учение” («*大学*»), „Учение за Средата” («*中庸*»), „Беседи и разсъждения” («*论语*») и „Мъндзъ” («*孟子*»).

-) Даоистки канон - «Даодъдзин» («*道德经*») и «Джуандзъ» («*庄子*»).

-) Легисти – „Книга на благородния Шан” («*商君书*»), «Ханфейдзъ» («*韩非子*»).

-) Други – „Изкуство на войната” («*孙子兵法*»).

6) Авторска поезия – Цю Юен, Дзя И, Сун Ю, Съма Сянжу, «Чуцъ».

7) Историография – ранни паметници, преход от устна към писмена традиция, първият историограф Съма Циен.

В часовете по литература се извършват на лекционен принцип с представяне на всяка отделна тема, жанр, произведение, философска концепция, автор. Четенето на оригинални текстове на този етап е затруднително, доколкото учениците нямат отделни часове по древно китайски език. Препоръчително е да се поясняват отделни употреби на най-често срещаните служебни думи в древнокитайския, като 之, 也, 者, 乎, 与, 夫, 矣 и др.

Препоръчва се четенето на откъси от оригиналните произведения, които се явяват най-представителни за жанра, както следва:

-) «Дзягу-уън» - гадаене за лов, гадаене за земеделие, жертвоприношения към Майката-прародителка, божествата на планините, прародителите

-) Митология – откъси от „Философите от Хуайнан” («*Хуайнандзъ*»), «Люшъ чунциу», „Небесата питам” («*Тиен уън*»), „Каталог на планините и моретата” («*Шанхайдзин*»), „За равновесието” («*Лунхън*») на Уан Чун, „Исторически записки” («*Шъдзи*») на Съма Циен,

-) «Шъдзин» - предговор на Маошъ. Раздел „Нрави на царствата («*Гуофън*») - „Бера, бера бял бодил”, „Скакалци”, „Живовлек”, „Еднорог”, „Във клоната има сливи”, „Връз зида висок трънаци”, „Хубавицата”, „Като момък простичък пристигна”, „На ластуните стеблата”, „Сухи листа”, „Джън и Уей”, „Дан-дан,

сечем сандалово дърво”, „Тлъсти мишки”, „Жълта птичка”, „През седмата луна” и др. Из раздела «Сяо-я» („Малки оди”) – „О, Наншан планино”, „Широка нива”, „Голяма нива”, „Паток и патица”, „Синя муха” и др. Из раздела „Големи оди” («Да-я») – „Раждането на народа”, „Патица и чайка” и др. Из раздела „Химни” («Сун») – „О, прекрасен...”, „Тъмната птица” и др.

-) Древнокитайска философия. Четене на откъси от трактатите «Съма Тан», «Даодъдзин», «Лиедзъ», «Джуандзъ», «Лун-ю», «Модзъ», «Ханфейдзъ», „Изкуството на войната” от Сундзъ и др.

-) Ранна историография – „Речи на царствата” («Гуо-ю»), «Дзуоджуан».

-) Индивидуална поезия. Цю Юен - «Лисао»; Сун Ю – „Ода за вятъра”, „Дънту женолюбецът” и др.; Дзя И – „Ода за кукумявката”, Съма Сянжу – „Дворецът Дългите порти” и др.

-) Историография - „Исторически записки” («Шъдзи») на Съма Циен.

-) Късни философи – «Лунхън» на Уан Чун.

-) Наставления – «Наставления за жените» на Бан Джао.

Допълнително, ако времето позволява, може да се четат адаптирани текстове на съвременен китайски език върху биографиите на философите и индивидуалните поети.

V. Специфични методи и форми на оценяване

Предложените методи и форми за оценяване на постиженията и критериите за оценка имат препоръчителен характер предвид спецификата на обучение по китайски език при спазване на разпоредбите на Наредба № 3 от 15.04.2003г. за системата на оценяване.

Проверката и оценката на крайните резултати от обучението е подчинена на целите, подробно описани в Колонка 2 – Очаквани резултати на равнище учебна програма.

Спецификата на обучението в X клас изучаване на китайски език като първи чужд език в профилирана подготовка изисква разделянето на обучението на няколко етапа: входно равнище, преговор, нов материал с периодично тестване, класна работа накрая на първи и втори срок. Придобитите знания и умения следва да се предават и проверяват по четирите основни езикови умения - слушане, писане, четене и говорене, като се дава предимство на компонента говорене. За целта е желателно в час да се говори изцяло на китайски език.

Десети клас следва да завърши с комплексен изпит по четирите езикови умения, като критериите за оценяване включват следните знания и умения:

СЛУШАНЕ:

Оценяват се уменията на учениците:

- да разбират всички въпроси на учителя
- да различават въпросителна и повелителна интонация, също емоции, като радост, притеснение, възбуда, отегчение, гняв и др.
- да разбират основна информация от диалог или текст с дължина не повече от 300-350 йероглифа и да отговарят на въпроси по него
- да разбират в дълбочина подробности от прослушан текст, върху изучен материал, не по-дълъг от 150-200 йероглифа; да различават ключови думи, като наречия, местоимения, спомагателни глаголи, частици и др., с които да се ориентират в съдържанието; а също да разпознават основните части на изречението, като тема, рема,

допълнение, определение, предсказуемо обстоятелствено пояснение, следсказуемо обстоятелствено пояснение

- да попълват правилно липсваща информация въз основа на текста в упражнения с пропуснати думи и фрази
- да избират правилен отговор от 3-4 възможни към два до три въпроса върху прослушан текст
- да избират правилно твърдение за основното съдържание на текста от 3-4 възможни

ГОВОРЕНЕ:

Оценяват се уменията на учениците:

- да изговарят изучените думи и фрази ясно, гладко и с правилни тонове, с подходящата според случая интонация
- да говорят с правилно структурирани прости изречения, владеейки основни типове, като изнесено допълнение (“把”字句), страдателен залог (“被”动句), сравнителни конструкции (比较句); сложни изречения със съюзни конструкции и др.
- да владеят основните специални въпроси; да умеят да задават въпрос към темата, сказуемото, допълнението, следсказуемното обстоятелствено пояснение
- да преразказват кратък текст, да задават и отговарят на въпроси, свързани с него
- да съставят кратък текст върху изучените теми
- да владеят непряката реч и да превръщат диалог в текст с непряка реч
- да изказват и отстояват мнения, да реагират адекватно на непредвидени ситуации и въпроси с кратки съдържателни отговори
- да говорят със скорост, която се доближава до естествената скорост на говорене на носителите на езика

ЧЕТЕНЕ:

Оценяват се уменията на учениците:

- да четат на глас със скорост 100-130 йероглифа в минута гладко, с правилни тонове, без помощта на латинизираната азбука пин-ин
- да различават границите на думата и фразата; да разпознават ключови граматични единици и/или компонентите на една и съща конструкция, разделена от други елементи
- да четат изразително, с различна интонация според типа изречение
- да извличат ключова информация при четене на текст с непознати думи (не повече от 3-4% лексикални единици, които могат да бъдат преведени по подразбиране)
- да разбират в подробности текст върху изучена тема с непознати думи (не повече от 3-4% лексикални единици, които могат да бъдат преведени по подразбиране)
- да отговарят на въпроси, свързани с текста, избирайки правилния отговор от няколко зададени варианта
- да преценяват верността или неверността на твърдение, свързано с прочетения текст
- да попълват правилно липсваща информация въз основа на текста в упражнения с пропуснати думи и фрази

- да избират граматически правилно изречение, избирайки от четири изречения с разбъркан словоред
- да обясняват специфични за китайската култура термини и фрази, използвайки синоними или описания на китайски език

ПИСАНЕ:

Оценяват се уменията на учениците:

- да владеят активно около 1700-2000 йероглифа
- да изписват йероглифите с правилен черторед, разпознавайки безпогрешно ключа и количеството основни черти, от които се състои ключът и фонетикът/елементът
- да пишат диктовка на свързан текст със скорост 12-14 йероглифа в минута, като допускат максимум 10% грешки
- да пишат съчинение върху изучена тема до 400 йероглифа, използвайки максимален брой овладяни йероглифи
- да вписват йероглифи в текст с пропуснати места за запълване
- да правят писмен превод от български на китайски език върху изучена тема с изцяло йероглифен запис
- да пишат дневник с кратко описание и оценка на събитията от деня, свързани с учене, отдых, хранене, придвижване, настаняване, планиране на маршрут и разглеждане на забележителности, отношения между отделни хора и др.

Оценката в края на X клас следва да се формира по следния начин:

- А. 40% - от постиженията в края на първи срок, както следва:
- 10% от входното ниво;
 - 10% от класното в края на първи срок;
 - 10% от междинните контролни;
 - 10% от системните постижения, като работа в часа, изпълнение на домашни работи, устни изпитвания;
- Б. 60% - от постиженията в края на втори срок, както следва:
- 30% от изпита в края на първи срок;
 - 10% от междинните контролни;
 - 10% от системните постижения, като работа в часа, изпълнение на домашни работи, устни изпитвания;
 - 10% от оценката по литература на Китай

Рецептивното речево поведение (слушане и четене) се проверява и оценява чрез задачи, ориентирани спрямо теста HSK както следва:

- задачи с алтернативен отговор
- задачи с избираем отговор, който се маркира
- задачи за комбиниране, включващи също и устни или писмени отговори, които се оценяват само като съдържание
- въпроси към прослушан или прочетен текст

Продуктивното речево поведение (говорене, писане) се проверява и оценява чрез:

- комуникативно-функционални задачи (обяснение на съдържанието на тематична картинка или серия от картинки, пресъздаване на комуникативни ситуации)

- отговори на въпроси към текст (устни, писмени)
- четене на глас
- преразказ
- граматичен тест с упражнения, ориентирани към формата на изпита HSK
- съчинение (писмено) върху изучени теми, не повече от 200 йероглифа
- диктовки – с не повече от 1% нови думи, които се дават предварително на дъската с йероглифен запис

Всички писмени изпитвания се извършват чрез 100 точкови тестове, приведени към шестобалната система, по формулата на MOMH за привеждане на резултатите на чуждестранните студенти в България към шестобалната система:

$$Y = \frac{3 \times X + 3 (\max - 2\min)}{\max - \min}$$

където Y е търсената оценка по шестобалната система, X е оценката по точковата система. MAX е максималният брой точки; MIN е минималният брой точки. Минимумът за среден 3 е 60% от общия брой точки. Поради спецификата на китайски език и за по-точното оценяване на знанията и уменията на учениците е възприета точковата система на изпитване, съобразена с изискванията на Министерство на образованието на КНР спрямо изучаващите часове по практически китайски език.

Пример - при изкарани 93 точки от 100 крайният резултат ще бъде 5,475:

$$Y = \frac{3 \times 93 + 3 (100 - 2 \times 60)}{100 - 60} = \frac{279 - 60}{40} = \frac{219}{40} = \mathbf{5,475}$$

По така оформената формула, при стоточкова система на изпитване всяка точка ще съответства на:

1	слаб	(2:00 0)	6	добър	(3:52	8	много	(4:50	93	отлично	(5:47	
-			7		5)	0		0)	94		5)	
5			6		(3:60	8		добър	(4:57		95	(5:55
9			8		0)	1		р	5)		96	0)
			6		(3:67	8			(4:65		97	(5:62
6	среден	(3:00 0)	9	5)	2	0)	98	5)				
0			7	(3:75	8	(4:72	99	(5:70				
6			0	0)	3	5)	10	0)				
1			7	(3:82	8	(4:80	0	(5:77				
6			1	5)	4	0)		5)				
2			7	(3:90	8	(4:87		(5:85				
6			2	0)	5	5)		0)				
3			7	(3:97	8	(4:95		(5:92				
6			3	5)	6	0)		5)				
				(3:30								

4		0)	7	(4:05	8	(5:02			(6:00
6		(3:37	4	0)	7	5)			0)
5		5)	7	(4:12	8	(5:10			
6		(3:45	5	5)	8	0)			
6		0)	7	(4:20	8	(5:17			
			6	0)	9	5)			
			7	(4:27	9	(5:25			
			7	5)	0	0)			
			7	(4:35	9	(5:32			
			8	0)	1	5)			
			7	(4:42	9	(5:40			
			9	5)	2	0)			

VI. Методически указания

Предложените методически указания за работа и прилагане на учебната програма имат препоръчителен характер.

Обучението по китайски език като първи чужд език в X клас в профилирана подготовка се осъществява в рамките на предвидените 216 учебни часа, разпределени в 36 седмици, както следва:

- Обща подготовка – лексика, граматика, писане
- Слушане с разбиране
- Говорене
- Четене с разбиране

В десети клас са необходими средно 10 учебни часа за овладяване на всеки отделен урок. Включвайки времето за входно равнище, преговор, контролни и класни, за учебната година се предвижда усвояване на 12 урока. Препоръчва се следното съотношение между часовете по отделните аспекти:

- Входно равнище, контролни, класни, периодичен преговор - 24 учебни часа
- Обща подготовка – 48 учебни часа за обща подготовка, свързана с четене на урока, овладяване на граматиката и писане, упражнения (по 4 учебни часа на урочна единица);
- Слушане с разбиране – 24 учебни часа (по 2 учебни часа на урочна единица)
- Говорене – 24 учебни часа (по 2 учебни часа на урочна единица)
- Четене с разбиране – 24 учебни часа (по 2 учебни часа на урочна единица)
- Китайска литература – 72 учебни часа

Образователното съдържание на уроците по **Обща подготовка** включва следните елементи:

- Натрупване на езикови знания – лексика, йероглифика, граматични конструкции
- Развиване на комплексни умения за слушане, говорене, четене, писане чрез четене и преразказ на учебния текст, упражнения
- Изграждане на комуникативни умения

Задачата на уроците по Обща подготовка е да обвържат четирите основни езикови умения в обща езикова компетенция, като главната цел е на базата на

обяснение и упражняване на езиковите знания (фонетика, граматика, йероглифика, лексика), посредством тренировка на уменията за говорене, четене, писане да се развият комуникативните умения на учениците.

Отделно от общата подготовка се предвиждат часове по **Слушане**, като на този етап се акцентира върху развиването на уменията на учениците да се ориентират в различните комуникативни ситуации по различни обективни фактори, като астрономично време, място, атмосферно време, контекст, комуникативен обект-лице, така и по субективни – статут, длъжност, възраст, пол, хоби, образование, теми от ежедневието (придвижване, изхранване, настаняване и др.), отношения между говорещите, изразяване на емоции, специфичен китайски хумор, свързвайки всяка комуникативна ситуация със специфичната за нея лексика. Изпитните материали по Слушане, участващи във формирането на годишната оценка, е най-добре да се възпроизвеждат на аудиозапис от носители на езика, което гарантира необходимото качество и скорост на прочита, да се елиминира необходимостта от повтаряне, допустимо при рутинните упражнения и контролни работи през годината.

Отделно от общата подготовка се предвиждат часове и по **Четене**. Основната задача на уроците по Четене е да се издигне способността на ученика да чете наум и осмисля съдържанието на текст, като същевременно се постигне и определена скорост на разпознаване на йероглифите. На този етап учениците все още имат ограничен лексикален запас, затова прекомерното преследване на скорост на четене може да доведе до нежелателни последици, като подкопае вярата на учениците в собствените им сили.

Отделно от общата подготовка се предвиждат часове по **Разговорен език**, които включват следните компоненти:

- Четене на глас (диалози, текстове)
- Говорене (декламиране на поетични произведения, преразказ, устно съчинение, пеене на песни, възпроизвеждане и съставяне на диалози, разказ за себе си, близките, мястото, където учи или работи, задаване на най-различни въпроси, свързани с ежедневието, с туризъм, покупки, преглед при лекаря и др.)
- Работа по двойки със съставяне на диалози и др.

Изискването за входното равнище в десети клас е минимум трето ниво според изпита HSK. Това предполага пълно овладяване на базовия лексикален и граматичен материал и позволява да се доразвият комуникативните умения. В часовете по разговорен език се препоръчва ползването на учебника *Streetwise Mandarin Chinese*¹, за да се запознаят учещите със съвременния сленг, който се употребява в ежедневно общуване, чатовете и кратките съобщения. Отделно могат да се използват материали от интернет, свързани с ежедневието и интересите на учениците, които да се адаптират от многобройните сайтове за изучаване на китайски език, най-четените ежедневници и списания и др.

При работата с учениците е целесъобразно да се спазват основните принципи на комуникативния и когнитивния подход:

- Ученикът е в центъра на учебния процес, а учителят го направлява

Целта е да се мобилизира активността и инициативата на учениците, като се предизвика у тях желание за себеизразяване, да се стимулира пълноценното им

¹ Liao Rongrong, David Y. Day, Jack Franke, *Streetwise Mandarin Chinese*, Mc Graw Hill, USA

участие в учебния процес. Огромната част от учебното време в клас трябва да е посветено на изявите на учениците.

- **Приложен характер**

Основата задача на обучението по китайски език в училище е не толкова да се насаждат езикови знания, колкото да се развиват езикови умения. Езиковите знания се обясняват кратко и сбито, особено по граматика. Учителят повече показва, отколкото говори, опирайки се максимално върху нагледен материал, използва формули, графики, картини, движения, пантомима, за да накара учениците максимално бързо да усетят и осмислят граматичната конструкция.

В клас се пресъздава реалният езиков контекст, за да могат учениците бързо да вникнат в изучаваното съдържание, и едва след осмислянето на новия материал вече може да се започне с упражненията. Учениците се създава усещане за реалност, те се водят и насочват с помощта на многобройни, ефективни упражнения, включително за осмисляне, запомняне на материала, помага им се да намерят правилната стратегия за усвояване на материала (като например използване на картончета за запомняне на йероглифите), оптимална стратегия за социално взаимодействие, активно се развиват езиковите им умения за слушане, говорене, четене, писане.

- **Ориентация към социално взаимодействие**

Целесъобразно е да се позволи на учениците да развиват социално-комуникативните си умения в съответствие с техните реални потребности. Дори да става въпрос за езикови знания, пак може да се позволи на учениците да вземат участие, като се минимизира учителският монолог. Примерите за употреба на новата дума или конструкция са най-ефективни ако съответстват на интересите на учениците, ако са обвързани с техния живот, учение, социално и битово обкръжение, за да могат те лесно и непринудено да ги усвоят, след което да могат да ги използват и в реалния живот.

В клас е целесъобразно да се говори максимално на китайски език.

Превод и преразказ следва да се използват, като средство за проверка на правилното осмисляне на материала, а не като цел.

Като помощно средство за обучение в клас и като домашно задание е целесъобразно да се включват и различните съвременни постижения на техниката, като възможността да се гледа китайска телевизия, видеозаписи и клипове, да се слушат автентични аудиозаписи, да се използват възможностите на интернет (обучителни сайтове, езикови програми, сайтове за видеосподеляне от типа на <http://www.youku.com/>, игри, за споделяне на литература, като Библиотеката на Мошков: <http://lib.ru/POECHIN/> и др.).

От десети клас нататък учениците следва сами да подготвят превода на новите думи, като в клас те се упражняват в съответния контекст от фрази и изречения. Препоръчително е всички нови конструкции и типове изречения да се овладяват чрез примери, заучавани наизуст.

В десети клас основният учебник е „Нов учебник по практически китайски език” - «新实用汉语课本»².

Допълнителни материали по езика се осигуряват от учебни системи като „Съвременен китайски език” («当代汉语»), „Курс по китайски език” («汉语教程») и интернет ресурси, като например учебният курс по китайски език към централната китайска телевизия CCTV4 и др. Всяка една от тези системи отговаря на параметрите на изпита HSK, в същото време нито една не е

² 刘珣主编,《新实用汉语课本》,北京语言学院出版社,北京,2005

достатъчно подходяща за българи, изучаващи интензивно езика, което поставя въпроса за разработването на родна система за паралелките с интензивно изучаване на китайски език.

Основно помагало по китайска литература е „Древнокитайска литература – Христоматия” и помагала по история на китайската литература – според достъпните за учителите чужди езици (основно руски и английски език).

Допълнителна литература:

1. Беливанова, Б. *Древнокитайска литература. Христоматия*. Съст. Бора Беливанова. Велико Търново: УИ Св. св. Кирил и Методий, 2006
2. Борхес, Хорхе Луис. *Проникване в битието. Древнокитайската “Книга на промените” в културата на съвременния свят*, сп. “Книгосвят”, бр. 11/1989 г.
3. Гъ Хун. *Баопу Дзъ* (“Мъдрецът обхванал простотата”), изд. “Шамбала”, София
4. *Древнокитайски мислители*, преводи от китайски и руски Бора Беливанова, Изток-Запад, София, 2011 г.
5. *И Дзин. Класическа китайска книга на промените*, превод от старокитайски и коментари Юрий К. Щуцки, изд. “Шамбала”, София, 1996 г.
6. *Каталог на планините и моретата. Небесата питам*. Превод от старокитайски – Б. Беливанова, Наука и изкуство, 1985
7. Кълинг, Луис. *Древният И Дзин. Мъдростта на древен Китай*, изд. “Аратрон”, София, 1997 г.
8. Лао Дзъ. *Книга за пътя и Постигането; Дао дъ дзин*, превод от древнокитайски Крум Ацев, ИК “Кибча”, София, 2002 г.
9. Лао Дзъ. *Дао Де Дзин. Размисли за всеки ден; мъдростта на древен Китай*, изд. “Мириам”, София, 2001 г.
10. Ошо (Шри Бхагаван Раджниш). *Дао: трите съкровища. Разговори върху фрагменти от “Дао дъ дзин” от Лао Дзъ*, 1-2 том, ИК “Одисей”, София, 1998 г.
11. Уолтърс, Дерек. *Китайска митология. Енциклопедия – митове и легенди*, изд. “Абагар холдинг”, София, 1995 г.
12. Уонг, Ева. *Даоизъм. Въведение в историята, философията и практиката на древната китайска традиция*, изд. “Аратрон”, София, 2002 г.
13. Чън Кайгуо; Джън Шунчао. *Портите на Дракона. Постигане на Великото Дао – пътят на съвременния даоски наставник Уан Липин*, изд. “Изток-Запад”, София, 2003 г.

Литература на други езици:

1. Алексеев, В. М. *Труды по китайской литературе*, Книга 1, Вост. литература, М., 2002
2. *История всемирной литературы в 8-ми т.* – М.: Наука, 1983 г. – 1584 с.
3. Кравцова М.Е. *Христоматия по литературе Китая*. – СПб., 2004. – с. 38-42; 434–553.
4. *Литература древнего Востока*, учебник для ВУЗов, коллектив, Китай – Л. Д. Позднеева, Л. Е. Померанцева, Е. М. Яншина, М.: Изд. МГУ, 1971
5. Сорокин В. Ф., Эйдлин Л. З. *Китайская литература*. Краткий очерк. – М.: Наука, 1962.

6. Фишман О. Л. *Китайский сатирический роман (Эпоха Просвещения)*. – М.: Наука, 1966. – 196 с.
7. Фэн Мэнлун, Лин Мэнчу. *Проделки Праздного дракона*. Шестнадцать повестей из сборников 17 века / Пер. Д. Воскресенского. – М.: Художественная литература, 1966. – 490 с.
8. Цзэн Пу. *Цветы в море зла*. – М.: Художественная литература, 1990. – 480 с.
9. Ши Най-ань. *Речные заводи*. Роман в двух томах. – М.: Эннеагон Пресс, 2008.
10. Giles Herbert Allen, *A History of Chinese Literature*, New York and London, D. Appleton and Company 1927
11. Hong Zicheng. *A History of Contemporary Chinese Literature*. Leiden: Brill, 2007